

NIJER DELTASI'NDA ÇATIŞMA: GÜVENLİK, SİVİL TOPLUM VE ŞİDDET¹²

Ahmet Göksel ULUER³

Öz

Nijer Deltası 1960'ların ortalarından itibaren çatışmaların yaşandığı bir bölge oldu. 1960'da bağımsızlığına kavuşan Nijerya, henüz yedinci yaşında iken çok ciddi boyutlara ulaşan ve uzun süren Nijerya-Biafra savaşını tecrübe etti. Petrolün kaynak bölgesi ve bu özelliğiyle ülkenin ekonomik kalbi olan bölge, etnisiteye dayalı bir kutuplaşmaya da ev sahipliği yapmaktaydı. Bu haliyle bölgesel ve ulusal anlamda ekonomik ve etnopolitik bir çatışmanın odağı haline geldi. İç savaş deneyimi, bölge halklarının günümüze dek süren hak, daha fazla gelir, demokrasi, bağımsızlık gibi taleplerini doğuran bir sivil toplum, aktivizm, şiddet ve güvenlik faaliyetleri döngüsünün ilk adımı oldu. Bu çalışmada sivil toplum, silahlı örgütler, etnik ve dinsel gruplar, devlet, çok uluslu şirketler gibi pek çok aktörün bulunduğu Nijer Deltası'nda çatışmayı doğuran nedenler ve çatışmanın tarihsel süreci ele alınmaktadır. Savaştan affa, barışçıl eylemlerden silah kullanımına uzanan değişimler, çatışma ve çözümüne dair atılan adımlar ile aktörlerin zamanla değişen tutumları, bölgesel ve küresel konjonktür çerçevesinde incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nijerya, Nijer Deltası, Çatışma, Terörizm, Af, Sivil Toplum

1 Makalenin Geliş Tarihi: 13.11.2017

Makale Kabul Tarihi: 18.01.2018

2 Bu çalışmada, 2014 yılında Ankara Üniversitesi bünyesindeki Afrika Çalışmaları yüksek lisans programında sunulan "Nijerya'da Silahlı Örgütler: Boko Haram ve MEND" başlıklı tezden yararlanılmıştır.

3 Araştırma Görevlisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü.e-mail: aguluer@konya.edu.tr.

Atıf: Uluer, A.G. (2018). Nijer Deltası'nda çatışma: Güvenlik, sivil toplum ve şiddet. *Tesam Akademi Dergisi*, 5(1), 137 - 157. <http://dx.doi.org/10.30626/tesamakademi.392985>

Conflict in Niger Delta: Security, Civil Society and Violence

Abstract

The Niger Delta has been a region of conflict from the middle of the 1960s. Gained independence in 1960, the state experienced the long-running Nigerian-Biafra war, which had crucial outputs at the age of seven. The region which is the source of oil and economical heart of the country with this feature, was also hosting a polarization based on ethnicity. As a result, it became a center of regional and national economic and ethno political conflict. The civil war experience was the first step in the cycle of civil society, activism, violence and security activities that gave rise to the demands of the people of the region which are still valid today: claiming more rights, more income, democracy and independence. In this paper, causes of conflict and historical process of Niger Delta, where hosts many actors such as civil society, armed organizations, ethnic and religious groups, government and multinational companies, are examined. Changes ranging from warfare to amnesty, from peaceful actions to use of weapons; the steps taken on conflict and conflict resolution and varying stances of actors by time are analyzed in the framework of regional and global conjuncture.

Keywords: Nigeria, Niger Delta, Conflict, Terrorism, Amnesty, Civil Society

Nijerya ve Nijer Deltası

Nijerya, Afrika kıtasının batısında, Gine Körfezi'nin kıyısında yer alan, yaklaşık 180 milyonluk nüfusa ve 900 bin kilometrekarelik toprağa sahip olan bir ülkedir. Sınırları içerisinde 250'ye yakın etnik grup yer almaktadır. Kabileciliğin ve soy bağının siyasi örgütlenmelerin tesisinde belirleyici olduğu pek çok Afrika ülkesi gibi Nijerya da, bağımsızlık ilan edilmeden önce kabilelerin ve soyun başat unsur olduğu yaşam biçimlerine ev sahipliği yapmaktaydı. Ülkede bugünkü nüfus yapısında önemli yer tutan üç büyük etnik-dinsel grup bulunmaktadır. Bunlardan ilki, uzun süre Sahara ticaret yollarının uğrak noktası olmuş ve buradan elde edilen ticaret gelirlerinin ekonomik etkisiyle çeşitli devlet yapılanmaları⁴ kurmuş kuzey bölgesinde yerleşik Müslüman Hausa-Fulani halklarıdır. Kuzeydeki devlet silsilesinin sonuncusu olan Sokoto Halifeliği, 1800'lerin başından 1900'lere, Britanya'nın dolaylı idaresi başlayana kadar hüküm sürmüştü. Ülkenin güneybatısında yarısı Müslüman yarısı Hıristiyan nüfusa sahip, Yoruba etnik grubuna mensup halklar bulunmaktadır. Güneydoğuda ise çoğunluğu Hıristiyan olan Igbolalar yer almaktadır. Bu üç unsur, nüfus olarak en kalabalık ve bölgelerinde söz sahibi olan başat etnik gruplardır.

Ülkenin güneydoğusunda Nijer Nehri'nin denize döküldüğü bölgede oluşmuş Nijer Deltası yer almaktadır. Delta'nın bir kesimi bataklık olması nedeniyle tarıma elverişsiz iken, bir kesiminde verimli tarım yapılabilir. Bölgede tarih boyunca çok sayıda küçük nüfuslu kabilelerin bulunduğu ve kabile şeflerinin siyasal örgütlenmelerin başında olduğu "devletsiz toplumlar" yaşamıştır (Falola ve Heaton, 2008, ss. 21-23). Delta bölgesinin antik dönemdeki yapısı kolonyalistlerin gelişi ile değişmiş ve kıyı kesiminde yer alan bölge, köle ve meta ticaretinde önemli bir partner olarak küresel kapitalizme dahil olmuştur. Öyle ki bölgede yaşayan halkların, bir etnik üst şemsiye ifadesi olan Igbo adıyla, dışarıdan bölgeye gelen gemiciler ve köle tacirleri tarafından, nitelendirilmiştir (Sievers, 2006, s. 16). Bu bağlamda Igbo kimliği, yakın tarihte ortaya çıkmış bir kimliktir.

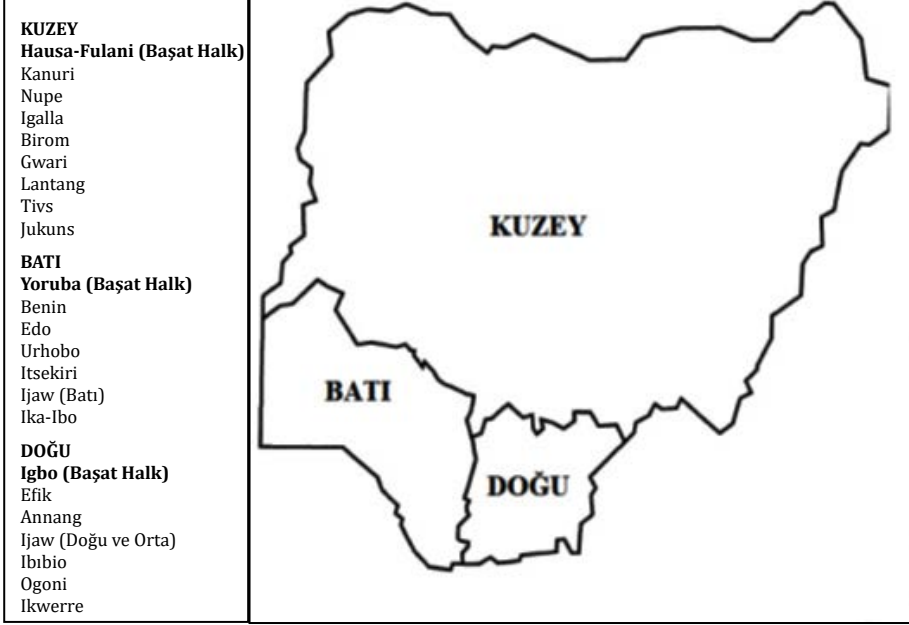
Nijer Deltası, sömürgecilik dönemi süresince Britanya'nın dolaylı yönetimine tabiydi. Bu nedenle Batılı hukuk, eğitim ve idari yapısı adapte edilebilmiş ve Britanya ile ilişkili kişi, kurum ve doğrudan yatırımlara ev sahipliği yapılabilmisti. Zira on dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde, sanayi üretimi rekabetinin ve yeni rakip devletlerin ortaya çıkması nedeniyle Avrupalı 4 Hausa şehir devletleri, Kanem ve Bornu İmparatorlukları bölgedeki devlet yapılanmalarına örnektir. Bu devletler kuzey-güney yönlü, çölün iki yakasını birbirine bağlayan Trans-Sahra ticaretinin uğrak noktalarındaki şehirlerin getirdiği zenginliklerle konsolide olmuş ve büyümüşlerdir.

güçlerin ihtiyacı, yeni toprak parçalarını ele geçirerek onları ihracat üretimine hızlıca adapte edebilmek olmuştur. 19. yüzyılda köle ticaretinin ve köleciliğin ortadan kaldırılması ile “meşru ticaret” dönemine geçen Avrupalı devlet ve/veya sermayedarlar için, Delta Bölgesi’nden çıkan palmye yağı önemli bir ticaret kalemiydi. Bu nedenle Britanya menşeli Nijer Kralliyet Kumpanyası tarafından Nijerya’nın iç bölgelerine yönelik “keşif” yolculukları, diğer bir deyişle ticari fizibilite çalışmaları gerçekleştirildi (Orijji, 2011, ss. 150-153). Geçim değil ihracat için üretebilmek ve bunun karşılığında elde edilen katma değeri geçimlik ihtiyaçlar için harcamak farklı bir organizasyonu önceler. Etkin piyasa, kredi verme sistemleri, ulaşım yolları, çalışır bir hukuk sistemi, şehirler gibi pek çok kurumun işlevini yerine getirmesi gerekir. Bu noktada da devlet yapılanmalarına gereklilik artar (Gilbert ve Reynolds, 2016, ss. 437-444). Bu sebeple ülkenin güney kıyılarında Britanya’nın istekleri doğrultusunda sosyo-ekonomik bir değişim yaşandı. Ancak 19. yüzyılın sonunda tüm Nijerya ile beraber Britanya’nın protektoryası haline gelen Kuzey Nijerya ile benzer ticari bağlar bulunmamaktaydı. Hem Britanya’nın ticari ihtiyaçlarının kuzey bölgesince karşılanamayacak olması, hem de yerel sosyo-politik yapı; Britanya’nın, ülkenin kuzeyi ile güneydekine benzer bir yakınlık kurmamasının nedeniydi. Bu süre zarfında Kuzey-Müslüman kesim, mevcut geleneksel iktidar yapılarının korunduğu, Britanya hukukunun ve idari kaidelerinin müdahil olmadığı bir alan olarak kaldı.

Neticede bağımsızlığa doğru giden Nijerya’da, kuzey ve güney olarak iki farklı siyasal, kültürel, ekonomik ve toplumsal ilişkiler havzası vardı ve bu ikili yapının bir araya gelmesi tasavvur ediliyordu. 1914’de Britanya sömürge yönetimi tarafından yapılan düzenleme ile birleşen bölgeler 1960’da bağımsızlığa kavuşacaktı. Yeni devletin anayasasına göre Nijerya; Kuzey, Batı ve Doğu bölgelerinin içinde olduğu üç bölgeyi bir federal yapıdan oluşuyordu. Bu üç federe devletin sınırları, başat etnik-dinsel halkların (Hausa-Fulani, Yoruba, Igbo) yoğunlukla yer aldığı bölgelerle çakışıyordu. Bu çakışma kısa sürede, etnisite ile politikanın iç içe geçtiği Gurr’un (1994) etnopolitik çatışma (ethnopolitical conflict) olarak nitelendiği olguyu doğurdu.

Şekil 1

Nijerya'nın Kuruluşundaki Üçlü Federal Yapı

Kaynak: Alapiki, 2005, s. 54.

Biafra Deneyimi

1960 yılında bağımsızlığını ilan eden Nijerya'da üç senelik bir geçiş rejimi öngörüldü. Bu geçiş rejiminin başında vali-general olarak NnamdiAzikiwe bulunmaktaydı. Igbo kökenli bir isim olan Azikiwe⁵, 1963 ila 1966 arasında NCNC (Nijerya ve Kamerun'un Ulusal Konseyi - National Council of Nigeria and Cameroons) partisinin ve Nijerya'nın lideri olarak görev aldı. Aynı dönemde Yoruba ve Hausa-Fulani etnik grupları da siyasi partiler bünyesinde organize oldu. NNDP (Nijerya Ulusal Demokratik Partisi - Nigeria National Democratic Party) ve NPC (Kuzeyli Halkların Kongresi - Northern People's Congress), Igboların iktidardaki gücünü kırmak; daha doğrusu Igboların iktidar gücünü artırma yönündeki faaliyetlerini sekteye uğratmak adına bir seçim ittifakı kurdu. Fakat ittifakın sürdüğü dönemde, çeşitli kademelerde seçim yenilgileri ve seçime hile karıştığı yönündeki

5 Azikiwe'nin geçiş döneminde devlet başkanlığı görevinde olmasının, Igboların kolonyal dönemde Britanya hükümetinin yönetsel kademelerinde en çok görev alan ve en "modern" etnik unsura mensup olmasından ileri geldiğini söylemek anlamlıdır.

iddialar meydana geldi. Tüm bu gelişmeleri 1966 yılında gerçekleşen bir askeri darbe izledi. Darbe döneminde kuzeyli başbakan Ebubekir Baleva, Kuzey ve Batı bölgesinin yöneticileri ile pek çok Kuzey kökenli asker öldürüldü (Zinn, 2005, s. 94). General Johnson Aguiyi-Ironsi askeri cuntanın başındaki isim olarak iktidarı ele geçirdi. Ardından pek çok Igbo kökenli isim, yönetimin kritik pozisyonlarına atandı.

Darbe döneminde yaşanan bir diğer önemli olay da 34 sayılı kararnamenin yayınlanarak, ülkedeki federal yapının kaldırılıp yerine üniter yapının ilan edilmesiydi. Bu durum, Igbotemsiliyetinin yoğun olduğu uzun soluklu cunta rejiminin temellerini atmak anlamına gelebilirdi. Böylesi bir düzenleme Igbolar dışındaki etnik unsurlar için son derece endişe vericiydi. Gerilim git gide arttı ve 1966 yazına gelindiğinde, ülkenin orta ve kuzey bölümünde yaşayan Igbolara karşı silahlı eylemler düzenlenmeye başladı. Pek çok sivil ölümü yaşandı. Ardından Kuzeyli General Yakubu Gowonönerliğindeki bir başka askeri cunta yönetime el koyarak bir karşı-darbe gerçekleştirdi. Gowon'un tesis ettiği iktidar, 34 sayılı kararnameyi kaldırarak; Nijerya'nın geleceği ve bütünlüğü için, bölgeler arası çeşitliliklere saygı duyan bir federatif yapının önemini vurguladı (Falola ve Heaton, 2008, s. 174).

Karşı-darbenin sürecinde pek çok güneyli general saf dışı edildi. Ülkenin orta ve kuzeyinde yaşayan 1 milyona yakın Igbo, güvenlik gerekçesiyle ülkenin güneyine, Igboların yoğun olarak yaşadığı bölgeye göç etti. Igbolar görece azınlıkta oldukları bir ülkede, kolonyal dönemden kalma bağlarını ve üstünlüklerini (gelişmişlik düzeyi olarak önde olmaları) koruyarak hayatta kalmaya çalıştılar. Buna karşın Kuzeyli unsurlar, hem ülke nüfusu hem de askeriyedeki sayısal üstünlükleri doğrultusunda yönetme hakkının kendilerinde olduğunu düşündüler.⁶ Bu dönemde ülkenin temel sorunu etnik-dinsel hatlarla çizilmiş siyasal alandı. Bu alanda siyasal talepler etnik-dinsel unsurlar ve kaygılarla şekillenmekte ve planlanmaktaydı. Dönemin olumsuz gelişmeleri neticesinde, Nijeryalılık bilincini ortaya çıkarma arzusunda cılız ulusal birlik planları da kısa sürede suya düşmüş oldu. Nijerya, etnik-dinsel ayrımın katı atmosferiyle başbaşa kalmış; her bir cephenin takındığı rövanşist tutum, ilerisi için tamir edilemeyecek yaralar açmıştı.

Yaşanan bu gelişmelerin ardından multietnik bir Nijerya'da bir arada ya-

6 Nijerya ordusundaki general sayısı dağılımı, yüksek kademeli generallerin her bir federe devletin nüfusuna oranla belirlenmesi ilkesi üzerine kuruluydu. Bu durum, Kuzeyli kökenden gelme unsurların orduda sayısal üstünlük sağlamasına yol açmıştı.

şam sürme (O'Neill, Fields ve Share, 2010, s. 539) şanslarının son derece düşük olduğunu düşünen Igbolar, yeni bir arayış içerisine girdiler. Mayıs 1967'de Doğu Federe Bölgesi başkanı Omudegwu Ojukwu tarafından Igbo etnik unsurunun yoğun olarak yaşadığı bölgede, Biafra adıyla verilen bir devletin kurulduğu ilan edildi. Devletin amacı komşu ülke Kamerun'da yaşayan etnik akrabalarının da yer alacağı daha büyük bir ülke tesis etmektir. Hükümetin kaygısı ülkenin bütünlüğünün bozulmasının yanı sıra, başat ekonomik gelir olan ve Delta'dan çıkarılan petrolün egemenliğinin yitirilecek olmasıydı. Biafra, son derece az sayıda ülke tarafından tanındı. Afrika Birliği Örgütü de olayı desteklemek ve Biafra'yı tanımaktan uzak durdu. Zira örgüt, kuruluşundan itibaren sınırların değiştirilmezliği ilkesini benimsemişti.⁷ Yeni devletlerin ortaya çıkmasının ve mevcut devletlerin kıtada oldukça yaygın olan sınır sorunlarının önüne geçmek amacıyla böyle bir prensip belirlenmişti.

Bağımsızlık ilanının ardından çatışmalar daha üst bir kademeye yükseldi ve iç savaşa sebep oldu. 1970 yılına dek, yaklaşık üç yıl süreyle, devam eden savaşta 500 bin ila 3 milyon insan hayatını yitirdi (O'Neill, Fields ve Share, 2010, s. 540). Nihai olarak iç savaş, merkezi federal hükümetin bölgeyi kontrolü ile son buldu. İç savaşın ardından federal hükümet çeşitli af ve hayata geri kazandırma programları uygulayarak, Biafra bölgesini birleşik Nijerya'ya yeniden eklemeye çalıştı (Duruji, 2012, s. 330). Nijerya-Biafra savaşı halen, üzerinde toplumsal mutabakatın sağlanamadığı, rekabetin egemen olduğu bir olaydır. Farklı etnik grupların hafıza, söylem ve tarihlerinde farklı anlamlar muhteva etmekte (Onuoha, 2016); bu niteliğiyle ortak hareket edebilmeyi zorlaştırmakta, çatışma halini kolaylaştırmaktadır.

Biafra Sonrası İlişkiler: Federal Hükümetin Kontrol Mekanizmaları

Biafra devletinin ve iç savaşın nihayete ermesinin ardından federal hükümet, güneydoğu bölgesinde benzer bir hareketin yeniden ortaya çıkmaması adına çeşitli önlemlere başvurdu. Bu önlemlerden ilki, Petrol Kararnamesi idi. Bu kararnameye göre, petrolün çıktığı Nijer Deltası'nın yer aldığı Doğu Federe Bölgesi'nin petrol gelirinden elde ettiği pay mevcut %50'lik

⁷ Bu husus Afrika Birliği Örgüt Şartı'nda yer almaktadır. Şartın dibace bölümünde "devletlerimizin egemenlik ve ülkesel bütünlüğünü korumak olduğu kadar zorluklarla kazanılmış bağımsızlığını korumak ve pekiştirmek ile yeni kolonyalizmin tüm biçimlerine karşı savaşmak (...)" ifadesi yer alır. Ayrıca şartın 3. maddesinin 3. fıkrasında, bilhassa, "her devletin egemenlik ve ülkesel bütünlüğü ile bağımsız var olmanın devredilmez hakkına saygı (...)" ilkesini ortak olarak benimsediklerini beyan etmişlerdir. Bkz. United Nations Treaty Series No:6947, 1965, s. 70-74.

orandan daha aşağı bir seviyeye çekildi ve bu oran yıllar içerisinde %1,5'a kadar indi (Idemudia ve Ite, 2006, s. 397). Petrol, Nijerya ekonomisinin en önemli kalemidir. Öyle ki, gayri safi yurtiçi hâsılanın %35'ini, toplam ihracatın ise %90'unu petrol ve doğalgaz gibi doğal kaynaklar karşılamaktadır. (OPEC, 2017). Bu da petrol gelirlerinin kontrolünü, ekonominin ve dolayısıyla siyasetin temel meselesi haline getirmiştir.

Biafra deneyimi, federal hükümetin petrol üzerindeki denetimini artırması ve merkezden yeniden bölüştürme mekanizmalarını yasalaştırması sonucunu doğurdu. Federal hükümet böylelikle, yabancı petrol şirketleriyle yapılan ticarete başat karar verici rolüne büründü (Thomson, 2010, s. 46). Petrol gelirlerinin dağılımına ilişkin kararnamenin bir diğer sebebi de, ülkenin OPEC'e üye olma isteğiydi. Zira OPEC'e üyelik için petrolün belli bir yüzdelik diliminin merkezi devletin kontrolünde olması gerekiyordu. OPEC'in gereklilikleri, zamanla devletin petrol üzerindeki merkezi kontrolünü had safhaya ulaştırmasıyla son buldu. İkinci olarak, yaklaşık on yıl sonra yürürlüğe girecek olan Toprak Kullanım Yasası ile bölgenin askeri valileri, petrol ve maden kaynaklarına ilişkin çeşitli nedenlerle, toprakların kullanım hakları üzerinde düzenleme yapabilme hakkına kavuştu.

Aynı dönemde Nijerya'nın federal yapısında da değişikliğe gidildi. 1967'de on ikiye çıkarılan federe devlet sayısı bugün itibariyle otuz altıya ulaştı. Federe devletlerin artırılmasında birkaç kıstas gündeme geldi. Bunlardan biri, hiçbir federe devletin Nijerya'yı kontrol ve domine edecek güce sahip olmasını sağlamaktı (Alapiki, 2005, s. 56-59).

Yeni idari düzenleme ve petrol hususundaki hukuki düzenleme ile ülkenin Biafra benzeri bir deneyimi tekrar yaşamasının önüne geçilmeye çalışıldı. Igbo bölgesi, petrol gelirlerindeki imtiyazlı konumunu kaybetti. Yeni federe devletlerle birlikte iktidar daha küçük ve alt-etnik unsurların gözetildiği birimlere ayrıldı. Böylece büyük bir kitle hareketinin engellenmesi tahayyül edildi. Nihayetinde Delta bölgesi, "merkez"de yer alan federal hükümetin "çevre"si durumuna düştü. Siyasi olarak domine edilen ve maddi olarak sömürülen (Hechter, 1975, s. 9) bir iç sömürge niteliği aldı (Omotola, 2009, s. 129).

Nijer Deltası'nda Sivil Örgütlenmeler Dönemi

1966 yılından beri Kuzeyli-Müslüman başkanların görevde olduğu askeri rejimlerle yönetilen ülkede, 1979 yılında yeni bir anayasa ile ikinci

cumhuriyet ilan edildi. İkinci cumhuriyet sivil yönetime geçiş için büyük umutlar yaratmış olsa da, dünyadaki ekonomik krizin etkisi ve 1986 yılında petrol fiyatlarında yaşanan düşüş, ekonomik göstergeler açısından olumsuz bir döneme girilmesine neden oldu. Ülkede uygulanan yapısal uyum programları ile kamu harcamaları zaten gitgide azalmaktaydı. Ayrıca 1983'te yeniden yaşanan askeri darbeden sonra 1999 yılına kadar sivil yönetime geçiş sadece bir vaat olarak kaldı. Ekonominin lokomotifi olan petrol fiyatlarındaki düşüş neoliberal dönüşümle çakışınca, devletin sağlaması beklenen ekonomik ve sosyo-politik faydalar topluma yansımaz oldu. Bölgedeki etnik-dinsel unsurlar için, farklı yöntemlerle ekonomik ve sosyo-politik olarak hayatta kalma arayışına girilen bir dönem yaşanmaya başladı. Ayrıca önceki dönemde siyasi elitlerin hegemonik mübadele (Bratton, 2007, s. 97-99) yoluyla mobilize edebildiği kitleler, yeni dönemde ekonomik pastanın daralması neticesinde toplumsal alandaki etkinliğini artırmak için daha farklı yollar denemeye başladılar (Osaghae, 2005, s. 100-103). Bu yöntemlerin en belirginini şiddet içeren ve/veya içermeyen örgütler ile etnik-dinsel haklarını savunmaktı.

1990'lı yıllarda Nijer Deltası için birkaç önemli unsurdan bahsedilebilir. Bunlardan ilki, bölgedeki ilk itirazların yeni bir devlet kurma amacıyla ortaya çıkmıyor olmasıdır. İkincisi ise, artık doğu bölgesinin başat gücü olan Igboların öncülüğünde yürütülen örgütlenmeler yerine, daha alt etnik-dinsel grupların hak mücadelesi verdiği bir dönemin başlıyor olduğudur.

1990'larda Delta bölgesinin en dikkat çeken yapılanması Ogoni Halkının Kurtuluş Hareketi (Movement for the Survival of Ogoni People - MOSOP) idi. Delta'da beş yüz bin kişilik bir nüfusa sahip olan halk, önderliğini KenSaroWiwa'nın yaptığı MOSOP ile sesini ulusal ve uluslararası çapta duyurdu. MOSOP'un ününün iki nedeni vardı. Bir kere faaliyetleri şiddet içermeyen yöntemlerden müteşekkildi. İmza kampanyaları, uluslararası arenada mitingler ve medya kuruluşlarında yoğun propoganda yapıyorlardı. İkincisi ise, KenSaroWiwa faktörüydü. Afrika Etnik Azınlık Hakları Örgütü'nün de (Ethnic Minorities and Indigeneous Rights Organization of Africa - EMIROAF) başkanı olan Wiwa, uluslararası bağlantıları sayesinde tüm bir Delta meselesini dünya kamuoyuna tanıtmış oldu.

Peki, Ogoni halkı özelinde tüm Delta, 1990'lı yıllara geldiğinde ne talep ediyordu? Meclise sunulan Ogoni Halklar Bildirgesi, bu noktada esas teşkil edecek olan metindir. Ogoni halkının sömürgecilik dönemince ve bağımsızlık sonrasındaki iktidarlar tarafından sürekli haksız muameleye

uğradığı belirtilmektedir. Shell petrol şirketi tarafından açılan yedi petrol kuyusundan Nijerya halklarına otuz milyar dolarlık katkı sağlandığı, ancak bunun karşılığında ellerine HİÇBİR ŞEY geçmediğinden bahsedilmektedir (vurgu metne aittir) (Ogoni Bill of Rights, 1992, madde 1-10). Özellikle bölgedeki çevre kirlenmesi sorununu çözmeye ve petrolden makul pay alma talepleri dile getirilmektedir.

Bir diğer belge 1998 yılında, Delta bölgesinde Igbolardan sonraki ikinci büyük nüfusa sahip halk olan Ijaw halkı temsilcilerince yayınlandı. Kaiama Deklarasyonu adı verilen metinde, kaynak bölge olan Delta'nın halklarına petrol gelirlerinden daha fazla payın verilmesi ve Nijerya hükümetinden, boyunduruğu altında bulunan Delta bölgesindeki askerlerini çekmesi talep edildi (Kaiama Deklarasyonu, 1998, madde a-j). Ertesi yıl Delta mücadelesine bir örgütlenme daha eklendi. Biafra Egemen Devletini Hayata Geçirme Hareketi (Movement for the Actualization of the Sovereign State of Biafra - MASSOB) yayınladıkları bir bildiriyle Biafra devletinin yeniden kurulmasının Delta halkları için en kalıcı çözüm olacağını söylediler. Bunun için yirmibeş maddelik bir eylem planı örgütün lideri Ralph Uwazuruike tarafından hazırlanmış, genelde pasif direniş metodları öngörülmüştü. Biafra'yı yaşamamış olan yeni bir nesle hitap ettiğinin farkında olan örgüt, Biafra'nın geçmişine ait anıları yaymak, kurumlara Biafra bayrakları asmak, Biafra para birimini yeniden kabul etmek gibi faaliyetler izledi (Onuoha, 2013, ss. 434-441).

Delta'da 1990'larda yaygın olan sivil toplum anlayışı şiddetin dışında kalmayı tercih etti. Daha çok uluslararası kamuoyuna ulaşarak ve hükümeti demokratik yollarla zorlayarak manipüle etmeye çalışan bir teamül oluştu. Nijerya'nın yeni uluslararası ekonomik düzene (neoliberalizm) uyum sağlama sorunları ve sivil rejime geçilmemiş olması Delta'da da olumsuz etkiler bıraktı. Buna ek olarak, Shell şirketinin 1950'lerden beri bölgede yürüttüğü istihdam ve burs olanağı sağlama, tarımsal kalkınma yardımları biçimindeki para aktarımlarının 1990'lı yıllarda ciddi anlamda kesintiye uğraması, halkın petrol düzenine sunduğu görece meşruiyeti ciddi anlamda sarstı (Zalik, 2004, s. 408). Diğer yandan devlet, sivil toplum örgütlenmelerine karşı sert tedbirler almaktaydı. 1995 yılında MOSOP'un üst düzey üyeleri, Wiwa dâhil, idam edildi. Kaiama Deklarasyonu'ndan sonra bölgeye askeri birlikler sevk edildi ve sıkıyönetim ilan edildi (Nwajiaku-Dahou, 2012, s. 302).

Dolayısıyla şiddeti bir mücadele aracı olarak görmeyen örgütlerin faaliyetleri, federal hükümet tarafından ülkenin ve bölgenin güvenliğini tehdit

eden unsurlar olarak algılandı. Buna karşılık bölgedeki güçler, deyim yerindeyse, ellerini yükseltme gereği duydular. Böylece 2000'li yıllarda mücadelenin bir üst boyuta geçmesinin tohumları atılmış oldu.

Nijer Deltası'nda 2000'li Yıllar: Şiddetin Gölgesinde Af

1999 yılında Başkan Olusegun Obasanjo ve lideri olduğu Halkların Demokratik Partisi'nin (People's Democratic Party - PDP) seçim galibiyeti ile sivil iktidara geçiş yaşandı. Bölgedeki asker varlığında ciddi azalmalar meydana geldi. Kurulduğundan 1999 yılına kadar yalnızca yedi sene sivil yönetim tecrübesi yaşayan Nijerya'da yeni bir cumhuriyet dönemi başladı. Yeni anayasa, federe devletler için pek çok özerklik alanı açıyordu. Bu özerkliğin fiiliyata yansımaları tartışmalı olsa dahi (Fashagba, 2015) federe devletler askeri rejimin bitişini olumlu karşıladılar. Bu dönemde tüm siyasi kanatlar yeni rotalar izlemeye koyuldu. Delta için geliştirilen çözümlerden biri, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve pek çok petrol şirketinin ortaklığıyla 2000 yılında kurulan ve bölgenin ekonomik, siyasal, sosyal ve çevresel koşullarını iyileştirme amacını taşıyan Nijer Deltası Kalkınma Komisyonu idi (NDDC, 2017). Ayrıca petrol gelirlerinin bölgeye düşen payında artışa gidilmişti. Bu olumlu his ve eylemler kısa sürdü. Demokrasiye geçilmesiyle beraber gözlemlenen şey, "uzun zamandır beklenen demokrasi hisselerinin" bir türlü paylaşılabilmesi oldu. Bunun yerine petrolün talan edilmesi üzerine bina edilmiş yerel, bölgesel, ulusal ve küresel unsurların dâhil olduğu bir ulus üstü hegemonik ittifak daha da güçlendi (Obi, 2011, ss. 92-93).

Sivil dönemle beraber iktidara gelen PDP, tüm etnik-dinsel unsurları bünyesinde taşıyan bir siyasi partiydi. Nijerya'nın başat üç etnik-dinsel grubunu bünyesinde bulundurup bir şemsiye parti olmayı amaçlıyordu. İkinci olarak, yeni bir sivil yönetim içerisinde, daha önce askeri darbelerle yönetimde duran Kuzeyli-Müslüman yönetici elitler de siyasi üstünlüğünü kaybetme korkusu yaşıyordu. Zira Olusegun Obasanjo, Yoruba asıllı bir siyasetçiydi. Ancak eski bir general olması nedeniyle de Kuzeyli-Müslüman kesimlerin de tolere edebileceği bir isimdi. Yeni dönemde herkes konumunu belirleme çabasıdaydı ki kuzeydeki on iki adet federe devlet sivil yönetime geçişin ardından teker teker şeriat ilan etti. Böylece hukuki düzenini diğer federe devletlerden farklılaştırdı.

Yeni döneme karşı Delta'nın verdiği tepki ise sivil örgütlenmelerin yerine silahlı örgütler döneminin başlaması oldu. Öncelikle 2001 yılında Federal Nijer Deltası İjw Toplulukları kuruldu, sonrasında daha büyük bir yapıya

evirilerek Nijer Deltası Halkının Gönüllü Gücü'nün (Niger Delta People's Volunteer Force - NDPVF) çekirdeği halini aldı. Kaiama Deklarasyonu'nun genişletilmesi ve silahlı mücadele öngörülmüş (Hazen, 2009, s. 290), devlete karşı savaş ve self-determinasyon talebi örgütün esasamacı olmuştu. Petrol kaçakçılığı yapma, kamu mallarına zarar, petrol şirketindeki çalışanları kaçırmaya gibi daha sonra Nijer Deltası'nın Kurtuluşu Hareketi (Movement for the Emancipation of the Niger Delta - MEND)'nin de tipik olarak kullanacağı yöntemler izlendi. Hem devletin güvenlik güçleri, hem de uluslararası şirketlerin maddi ve insan unsurları hedef alındı.

Delta'da bulunan halklar, geçimlerinin %80'i tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Ancak petrol şirketlerinin faaliyetlerinin yarattığı çevresel atıklar denizleri ciddi anlamda kirleterek, asit yağmurları etkisiyle tarım arazilerini olumsuz etkiledi. Ekonomik gerilemeye ek olarak mevcut geçim kaynaklarının da zarar görmesi, bölgedeki rahatsızlığı artıran ve örgütlerin destek kazanmasını sağlayan esas öğeydi. Bölgedeki mevcut şartlarda ekonomik güvenlik ve geleceklerinin olmadığını gören insanlar, bu örgütlere katılmayı tercih eder hale geldiler. Böylece 1990'ların çevreci aktivizmi, 2000'lerde militan bir çevreciliğe evirildi (Tonwe, Ojo ve Aghe-do, 2011, s. 51). Petrol şirketlerinin çalışanlarını kaçırmaya elde edilen fidyeler ve kaçak petrol satışları birer ekonomik geçim mekanizması halini aldı. Tüm bu faaliyetlerde petrol şirketlerinin zararlarının 2003 ila 2008 yılları arasında 100 milyar doları bulduğu tahmin edilmektedir (Paki ve Ebienna, 2011, s. 142).

2005 yılında NDPVF'nin lideri vatana ihanet suçlamasıyla tutuklandı. Örgüt bir sarsıntı dönemi geçirdikten sonra, 2006 yılında yeni özne olarak MEND, Nijer Deltası silahlı mücadelesi yürütmeye başladı. MEND çok daha büyük bir kitlenin ve sayısız küçük örgütlenmenin katılımıyla meydana gelen bir örgüttü. MEND sözcüsü Jomo Gbomo tarafından "Nijerya'nın petrol gelirlerinin yoksul bölgeye daha fazla pay verilmesini isteyen bir siyasi organizasyon ve hatta saldırı düzenlemek için bazen nakit bazen de silah veren pek çok silahlı örgütün şemsiye organizasyonu (...)" olarak tanımlanmıştır (Agbibo, 2013, s. 456). Yani hiyerarşik olarak örgütlenmeyen ve düzensiz bir yapılanmanın yürüttüğü bir asimetrik savaş söz konusuydu. Böyle bir yapılanmanın sürdürülmesinin en temel sebebi de, Delta tarihindeki silahlı ya da silahsız tüm örgütlerin liderlerine karşı devlet tarafından yürütülen öldürme, tutuklama eylemlerinin ardından örgütlerin ciddi sallantılar ve dağılmalar yaşıyor olmasıydı (Oriola, Haggerty ve Knight, 2013, s. 75). MEND bu nedenle yüzü olmayan ve hava gibi görünmeyen bir anonim örgüt gibi dağınık eylemler sergiledi (Oriola,

2013, s. 150). MEND'in amaçları, diğer bölge örgütleriyle paraleldi: Çevresel kirliliğin azaltılması, devletin mevcut politikalarının restore edilmesi ve mümkünse bölge halkının petrol şirketlerinde çalışma oranının artırılması (Davidheiser ve Nyiayaana, 2011, s. 47). Örgüt 2009 yılındaki af ilanına kadar yoğun bir eylem takvimi izledi. Ülkenin petrol üretiminde ve petrolün ekonomik katkılarında %25'e varan azalmalar, günlük üretimde 500 bin varile varan düşüşler yaşandı (Ukiwo, 2007, s. 588).

2009 yılında MEND için bir af programının hazırlanması için komisyonlar tesis edildi. 2009 yılı hem küresel krizin yaşanmakta olduğu bir yıl olması, hem de Nijerya federal hükümetinin ülkenin kuzeyinde faaliyete geçen yeni bir "cihatçı" örgüt olan BokoHaram'la savaşmaya başladığı yıl olması nedeniyle önemli bir eşikti. Ayrıca Nijer Deltası ekonomisi, gıda, sağlık, çevre, birey, topluluk, siyaset gibi pek insani güvenlik tehdidi kategorisi açısından oldukça öne çıktı (Aduloju ve Okwechime, 2016). Uluslararası kamuoyunun ilgisini çeken bölge adına, zor durumda kalmak istemeyen hükümet, bir dizi eylem planına geçmeyi uygun gördü.

Böylesi bir darboğazla karşılaşan hükümet, ekonomi ve güvenliğin ciddi manada sekteye uğradığı konjonktürde bölge için bir çözüm üretmeyi düşündü. Sunulan af programı, altmış gün içerisinde teslim olacak örgüt militanlarının yaptıkları eylemlerden ötürü suçlu sayılmamalarını ve birkaç yıl boyunca bağlanmalarını öngörüyordu. Federal hükümet 20.000 militanın affını karşılayacak bir bütçe oluşturdu. Af programının açıklanmasının ardından 15.000 militan, beraberinde getirdikleri 2.700 silah ve 300.000 mühimmatla beraber teslim oldu (Davidheiser ve Nyiayaana, s. 51). Programın nasıl yürütüldüğü ve amacına ulaşip ulaşmadığı/ulaşmayacağı hususunda pek çok tartışma yürütüldü. Bir kere, af programının uluslararası standartları sağlayamadığı, özellikle Birleşmiş Milletler bünyesinde gerçekleştirilen Barışı Koruma Programları'nı tavsiye ettiği silahsızlanma, demobilizasyon ve topluma yeniden kazandırma (disarmament, demobilization, reintegration – DDR) (UN Peacekeeping, 2017) üçlü şablonuna uyum sağlamadığı öne sürüldü. Sayılan koşullardan sadece silahsızlanma maddesinin gerçekleştirildiği, geri kalan maddelerin göz ardı edildiği, dolayısıyla kalıcı bir barışın orta ve uzun vadede sağlanması hususunda şüphelerin bulunduğu belirtildi (Agbiboa, s. 459). Eski militanların, kurbanların, yeniden imarın göz ardı edildiği; barış anlaşmasının, bölgesel anlamda barışı tesis etmek adına yapısal bir çerçevenin ve sağlıklı bir uygulamanın yok sayıldığı söylendi (Ikelegbe & Umukoro, 2016, s. 29). Mevcut durumun BM tarafından makbul görülen değil; Nijerya tipi, yerli (homegrown) bir DDR süreci olduğu yorumları yapıldı

(Obi, 2014). Bu bağlamda militanlar ve çatışma bölgelerindeki halk için üretilmesi beklenen, rehabilitasyon ve topluma entegrasyon kanallarının neredeyse tamamen ikinci plana itildiği, hatta af programının barış için militanlara verilen bir rüşvet niteliğine büründüğü iddia edildi (Aduloju ve Okwechime, s. 520). Af programının en somut çıktısı petrol üretiminde meydana gelen artış oldu. Çatışma sürecinde günlük 700.000 varile dek düşen üretim, 2,4 milyon varil seviyelerine yükseldi. Bu da ülke ekonomisine günlük 104 milyon dolarlık bir katkı anlamına gelmekteydi (Osumah, 2013, s. 255-256). Ekonomik göstergeler, affın kısa vadede amaçlanan etkiyi yaptığını, Nijerya devleti ve petrol şirketleri için istenen sonucu verdiğini göstermektedir.

2016 yılına dek bölgedeki çatışma son derece düşük seviyede ilerledi. Bu anlamda af programının etkili olduğu söylenebilir. Çatışmalardaki düşüşün bir diğer nedeni de 2010 yılında, af programını açıklayan mevcut başkan Umaru Yar' Adua'nın sağlık sorunları nedeniyle görevden çekilmesi ve yerini başkan yardımcısı Goodluck Jonathan'a bırakmasıydı. Jonathan bir Hıristiyan ve Ijaw halkına mensup bir politikacı olarak, sahip olduğu imaj itibarıyla Delta halklarının razı olduğu bir başkandı. Bir sonraki seçimi kazanarak 2015 yılına kadar başkanlık görevini yürüttü. Bu süreçte Boko Haram'ın eylemlerinin ülke, bölge ve dünya gündemine oturması, hükümetin tüm mücadele motivasyonunu buraya yönlendirdi. Af programının hala yürürlükte olması, iç siyasi kaygılar nedeniyle hükümetin bölge halklarının faaliyetlerini güç kullanarak ya da yasa yoluyla baskılamaması, Jonathan'ın kimliğinin ve faaliyetlerinin Delta halklarında hoşnutsuzluk doğurmaması, Güneydoğu Nijerya'da silah seslerinin oldukça azalmasına yol açtı. Mayıs 2015'te Tüm İlerlemeciler Kongresi'nin (All Progressive's Congress - APC) adayı, yaklaşık otuz yıl önceki askeri rejimde başkanlık yapmış olan, Kuzeyli-Müslüman kimliğe sahip Muhammadu Buhari seçimi kazanarak başkanlık koltuğuna oturdu.

Biafra'nın bağımsızlığı için hükümeti referanduma ikna etme yönünde faaliyetlerini 2012 yılından itibaren sürdüren Biafra'nın Yerli Halkları (Indigenous People of Biafra - IPOB) adlı siyasal aktivist örgütün lideri ve Radyo Biafra'nın başındaki isim Nnamdi Kanu'nun gözaltına alınması ve hali hazırda (Kasım 2017 itibarıyla) hapisanede bulunuyor olması, bölgede büyük bir tepki doğurdu. Eylül 2017'de mahkeme kararıyla IPOB'un faaliyetlerine yasak getirildi (Ikhilae, 2017). 2016 yılının ilk aylarında Nijer Deltası İntikamcıları (Niger Delta Avengers - NDA) petrol boru hatlarını patlatma, şirket çalışanlarına saldırı ve kaçakçılık gibi bölge örgütlerinin klasik tarzlarını benimseyen eylemlere başladı. MEND'in af nedeniyle ya-

rım bıraktığı Delta bölgesi silahlı örgütlenmeler liderliğini üstlenmiş görünen NDA'ya karşı, ordu çeşitli operasyonlar düzenledi. Ardından geçici olduğu beyan edilen (Punch, 2016) ateşkes döneminin, 3 Kasım 2017 itibarıyla sona erdiği açıklandı. Bilhassa petrol şirketlerini ve bölgede hükümet yanlısı manevralar yapan grupları muhatap alarak yaptıkları açıklamada, MEND gibi "pısrık ve ödle" olmayacaklarını; yeni dönemde 2016 yılındaki gibi değil daha "vahşi ve kanlı" eylemler gerçekleştireceklerini açıkladılar (Niger Delta Avengers, 2017).

Sonuç

Nijer Deltası, petrolün ekonomik faydaları, demokrasi ve hak talepleri ile şiddet arasında salınan bir çatışma dinamiğine sahne olmaktadır. Bunun ilk sebebi olarak bir post kolonyal devlet olan Nijerya'yı göstermek mümkündür. Sahra Altı Afrika'daki pek çok ülke bağımsızlığa geçiş sürecini önceleyen kolonyal dönemler yaşadı. Kolonyal tecrübenin olumlu-olumsuz etkileri yeni devletlerin oluşumuna yansdı. Özellikle etnik-dinsel gruplara yönelik politikalar, yeni devletlerin dinamiklerini etkiledi ve bağımsızlık sonrası gücü ele geçirme rekabetini doğurdu. Pek çok Batı ülkesinde bir yüzyıl önce gözükten tarzda bir uluslaşma, liberalleşme, modernleşme ve kalkınma periyodu yaşanmadı. Zira bunun tarihsel ve konjonktürel bir evre değil, evrensel ve genelgeçer bir kaide olduğu öngörüldü. 1960'ların sonundan itibaren gerileyen dünya ekonomisinin etkisi "(...) Afrika gibi en korunmasız alanlarda en sert biçimde hissedildi" (Wallerstein, 2012a, s. 54). Uluslararası Para Fonu (IMF) ve yapısal uyum programlarının etkisinde geçilen 1970 ve 80'li yıllar, ülke içi gelir kutuplaşmasını artıran (Wallerstein, 2012b, s. 62) ve kamu harcamalarını kısıp ihracatı artırmak üzerine yoğunlaşan yıllar oldu. Böylece ekonomik olarak kalkınma ve ülke-içi işler piyasaların kurulması projesi yara aldı.

Literatürün bir ekolüne göre milliyetçilik, sanayileşme ile yakından alakalıdır. Sanayi üretim biçimi, aynı sınırlar içerisinde yaşayan insanlar arasında dil, ekonomi ve kültür açısından bir standartlaşmanın varlığını gerektirir (Gellner, 1983). Bu durum zamanla milliyetçiliğe varacak bir ortaklaşmayı doğurur. Sanayinin yeterince gelişmediği Nijerya'da böylesi bir milliyetçilik vücut bulamadı. Bir diğer görüşe göre ise, bir devletin kurulması ulusun doğuşunu sağlar, önceler (Breuilly, 1993). Nijerya'da ise devletin kuruluşunu, kısa süre sonra ortaya çıkan kanlı bir savaş takip etti. Böylesi bir tarihsel seyirde, uluslaşmanın yolunu açabilecek ortaklaşmaların yerine, çatışmayı ve kutuplaşmayı artıracak şiddet eylemleri yaşandı. Dolayısıyla halkları bir arada tutabilecek tutkalın yoğunluğu son

derece düşüktü.

Hükümet ve petrol şirketlerinin yüksek çıkar bölgesi olan Delta'daki halklar, "başlarına buyruk" hareket edemeyecek kadar kıymetli bir coğrafyada ikamet ediyorlar. Hükümetin ve petrol şirketlerinin genellikle danışıklı yürüttükleri ve halkların olumsuz telakki ettikleri faaliyetlere cevaben, bugüne dek, sivil toplumun baskı araçlarını ve silahlı şiddet yöntemlerini denediler. Her iki yöntemin de olumlu ve olumsuz sonuç verdiği dönemler yaşandı. Bugünden bakarak, küresel boyutta insan, silah, para ve bilgi transferinin bu denli kolay gerçekleştiği ve Nijerya hükümetinin kalıcı bir barışa değil geçici çözümlere meylettiği bir iklimde; Nijer Deltası'nda şiddete dayalı eylemlerin devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Kaynakça /References

Aduloju, A. A., & Okwechime, I. (2016). Oil and human security challenges in the Nigeria's Niger Delta. *Critique*, 44(4), 505-525.

Agbibo, D. E. (2013). Have we heard the last? Oil, environmental insecurity, and the impact of the amnesty programme on the Niger Delta resistance movement. *Review of African Political Economy*, 40(137), 447-465.

Alapiki, H. (2005). State creation in Nigeria: Failed approaches to national integration and local autonomy. *African Studies Review*, 48(3), 49-65.

Bratton, M. (2007). Formal versus informal institutions in Africa. *Journal of Democracy*, 18(3), 96-110.

Breuilly, J. (1993). *Nationalism and the state*. Manchester: Manchester University Press.

Davidheiser, M., & Nyiayaana, K. (2011). Demobilization or remobilization? The amnesty program and the search for peace in the Niger Delta. *African Security*, 4(1), 44-64.

Duruji, M. M. (2012). Resurgent ethno-nationalism and renewed demand for Biafra in South-East Nigeria. *National Identities*, 14(4), 329-350.

Falola, T., & Heaton, M. A. (2008). *A history of Nigeria*. Cambridge: Cambridge University Press.

Fashagba, J. O. (2015). Subnational legislatures and national governing institutions in Nigeria, 1999-2013. A. C. LeVan, J. O. Fashagba, & E. R. McMahon (Ed) *African State Governance kitabı* içinde, (s. 93-119). London: Palgrave Macmillan.

Gellner, E. (1983). *Nations and nationalism*. Oxford : Basil Blackwell Publishers.

Gilbert, E., & Reynolds, J. T. (2016). *Dünya tarihinde Afrika*. İstanbul: Küre .

Gurr, T. R. (1994). Peoples against states: Ethnopolitical conflict and the changing world system: 1994 presidential address. *International Studies Quarterly*, 38(3), 347-377.

Hazen, J. M. (2009). From social movement to armed group: A case study from Nigeria. *Contemporary Security Policy*, 30(2), 281-300.

Hechter, M. (1975). *Internal colonialism*. Berkeley & Los Angeles: University of California Press.

Idemudia, U., & Ite, U. E. (2006). Demystifying the Niger Delta conflict: Towards an integrated explanation. *Review of African Political Economy*, 33(109), 391-406.

Ikelegbe, A., & Umukoro, N. (2016). Exclusion and peacebuilding in the Niger Delta of Nigeria: An assessment of the presidential amnesty programme. *Journal of Peacebuilding & Development*, 11(2), 25-36.

Ikhilae, E. (2017). *Court proscribes IPOB*. The Nation, Erişim tarihi: 21.09.2017, <http://thenationonlineng.net/court-proscribes-ipob/>

Kaiama Deklarasyonu. (1998). <http://www.unitedijaw.com/kaiama.htm>

NDDC. (2017). Erişim tarihi: 04.11.2017 <http://www.nddc.gov.ng/about%20us.html>

Niger Delta Avengers. (2017). *Niger Delta avenger's cease fire on operation red economy is officially over*. Niger Delta Avengers. Erişim tarihi: 03.11.2017, <http://www.nigerdeltaavengers.org/2017/11/niger-delta-avengers-cease-fire-on.html#more> adresinden alınmıştır

Nwajiaku-Dahou, K. (2012). The political economy of oil and 'rebellion' in Nigeria's Niger Delta. *Review of African Political Economy*, 295-313.

Obi, C. (2011). Beyond electoral democracy: An anatomy of ethnic minority in-

surgency in Nigeria's Niger Delta. S. Adejumobi (Ed), *State, Economy, and Society in Post-Military Nigeria kitabı* içinde (s. 85-112). Londra & New York : Palgrave Macmillan.

Obi, C. (2014). Oil and the post-amnesty programme (PAP): What prospects for sustainable development and peace in the Niger Delta? *Review of African Political Economy*, 41(140), 249-263.

Ogoni Bill of Rights, T. (1992). *Presented to the government and people of Nigeria, october 1990 with an appeal to the international community by MOSOP*. Port Harcourt: Saros International Publishers.

Omotola, J. S. (2009). Dissent and state excesses in Niger Delta, Nigeria. *Studies in Conflict & Terrorism*, 129-145.

O'Neill, P. H., Fields, K., & Share, D. (2010). *Cases in comparative Politics*. New York & London: W. W. Norton.

Onuoha, G. (2013). Cultural interfaces of self-determination and the rise of the Neo-Biafran movement in Nigeria. *Review of African Political Economy*, 40(137), 428-446.

Onuoha, G. (2016). Shared histories, divided memories: Mediating and navigating the tensions in Nigeria-Biafra war discourses. *Africa Today*, 63(1), 3-21.

OPEC. (2017). *Nigeria facts and figures*. Erişim tarihi: 31.10.2017, http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/167.htm

Oriji, J. N. (2011). *Political organization in Nigeria since the late stone age*. New York: Palgrave Macmillan.

Oriola, T. (2013). *Criminal resistance? The politics of kidnapping oil workers*. Surrey: Ashgate .

Oriola, T., Haggerty, K. D., & Knight, A. W. (2013). Car bombing "With due respect": The Niger Delta insurgency and the idea called MEND. *African Security*, 6(1), 67-96.

Osaghae, E. E. (2005). State, constitutionalism and management of ethnicity in Africa. *African and Asian Studies*, 4(1-2), 83-105.

Osumah, O. (2013). No war, no peace. *African Security Review*, 22(4), 244-263.

- Paki, F. A., & Ebienfa, K. I. (2011). Militant oil agitations in Nigeria's Niger Delta and the economy. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 1(5), 140-145.
- Punch, T. (2016). *Why we announced ceasefire – Niger Delta Avengers*. The Punch, Erişim tarihi: 21.08.2016, <http://punchng.com/why/>
- Sievers, A.-H. (2006). *Constructions of Belonging Igbo Communities and the Nigerian State in the Twentieth Century*. Rochester: University of Rochester Press.
- Thomson, A. (2010). *An Introduction to African Politics*. New York: Routledge.
- Tonwe, D. A., Ojo, G. U., & Aghedo, I. (2011). Greed and grievance: The changing contours of environmentalism in Nigeria's Niger Delta region. *Journal of Historical Society of Nigeria*(20), 45-66.
- Ukiwo, U. (2007). Pirates" to "Militants": A historical perspective on anti-state and anti-oil company mobilization Among the ijaw of warri, Western Niger Delta. *African Affairs*, 106(425), 587-610.
- UN Peacekeeping* . (2017). <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/ddr.shtml>
- United Nations Treaty Series, N. 6. (1965). *Charter of the organization of African Unity. Done at Addis Ababa, on 25 May 1963*. New York: United Nations.
- Wallerstein, I. (2012a). *Bildiğimiz dünyanın sonu*. İstanbul: Metis .
- Wallerstein, I. (2012b). *Liberalizmden sonra*. İstanbul: Metis.
- Zalik, A. (2004). The Niger Delta: 'Petro violence' and 'Partnership development'. *Review of African Political Economy*, 31(101), 401-424.
- Zinn, A. (2005). Theory versus Reality: Civil War Onset and Avoidance in Nigeria since 1960. P. Collier, & N. Sambanis (Ed.), *Understanding Civil War Evidence and Analysis, Volume 1: Africa* içinde (s. 89-121). Washington: The World Bank.

Summary

Nigeria is a country that has been a British colony. In the period of industrialization and Scramble for Africa; an administrative, economic and legal system was introduced by Britain to the south eastern part of Nigeria. Because Nigeria had industrial sources such as palm oil which attracts Britain's interests. However, the northern region, which does not have similar commercial qualities like the southeast, has been able to maintain its traditional economic and administrative structures, which remained unaffected by Britain. With independence in 1960, two different administrative, economic and cultural basin of North and South combined. Unification of these different structures was already a problem. However, the civil war that broke out in 1967 was the first and most influential event of an ethnopolitical conflict that affect ethnoreligious groups and desire of living together.

Delta is the source of oil in Nigeria which means the heart of economy with making %35 of GDP and %90 of state revenues. Following the Nigerian-Biafra War, the federal government took administrative and economic measures to increase its influence on oil. The goal is to prevent the Delta Region from reaching more power that would cause similar conflict. That was a process internal colonialism of Delta region by federal government. From 1966 to 1999, Nigeria had just 4 years of civil democratic regime. 29 year military regime of Northern-oriented general-presidents, would be count as a measure against South.

Niger Delta people, in this process, have showed themselves through civil society activities such as collecting signatures, making international media appearances, meetings, etc. Declaration of Ogoni Rights by MOSOP and Kaiama Declaration was the main documents for demands of people of the region: More welfare, more service, prevention of environmental pollution, more jobs for regional people. Civil society activities have been stopped by government, and leaders of the organizations have been sentenced or killed. With transition to civilian regime, there was a rising hope of peaceful governance in region. NDDC and rising oil revenues were interpreted as positive signs. But, hegemonic alliances of government, multinational oil companies and elites have transformed the process and limit regional interests of civilian regime.

Armed struggle has been maintaining in 21st century with the leadership of NDPVF, MEND, and now NDA. These organizations aim oil companies,

oil drilling facilities, pipelines, kidnapping oil companies' workers for ransom, and governmental facilities in region. Several military actions have been operated but none of them stopped armed attacks. The attacks have caused serious economic and humanitarian damages. In 2009, a presidential amnesty declared. But amnesty process has not been conducted through international standards. In 2016, NDA appeared and started armed struggle in Delta region as a new actor. For armed organizations, it seems like demands remain the same, but methods are changed in global world which people, money, weapon and information flows easily occur.

